

Intieme herdenking in synagoge Groningen

ROSALIE MULDER

GRONINGEN 'Is die er nog?' 'Is die teruggekomen?' 'Is die weggekomen?' Dat waren de vragen die Loek Marcus' ouders stelden aan mensen die ze tegenkwamen op straat in de naoorlogse jaren. „Je kunt er niet over praten.”

De Joods-Groningse Loek Marcus (1946) vertelde zondag tijdens een intieme herdenking in de synagoge aan de Folklingestraat in Groningen voor het eerst over zijn familiegeschiedenis en hoe zijn ouders en tien jaar oudere zus de oorlog overleefden door onder te duiken.

Ook sprak hij over de doorwerking van de Shoah, de Holocaust, in verschillende generaties. „Slachtoffers zijn niet alleen de vermoorde mensen, maar ook de overlevenden en hun nabestaanden.”

Dit jaar, op 27 januari, is het precies tachtig jaar geleden dat vernietigingskamp Auschwitz-Birkenau werd bevrijd door de Russen. Synagoge Groningen organiseert jaarlijks een herdenkingslezing rond deze datum. Nu was het de beurt aan Marcus, ook bestuurslid van Stichting Synagoge. Pianiste Julia Zaytseva begeleidde de herdenking muzikaal, met onder meer het joodse gebed *Avinu Malkeinu*, Onze Vader onze Koning.

„Ik wil het niet extra zwaar maken vanmiddag. Het feit is al zo zwaar dat het eigenlijk niet te tillen is”, begint Marcus. Hij houdt zijn persoon-

Loek Marcus tijdens zijn toespraak bij de Holocaust-herdenking in de synagoge in Stad. FOTO: JAN WILLEM VAN VLIET

lijke verhaal op verzoek binnen een besloten setting.

Het hield Marcus vroeger nooit zo bezig wat er met zijn familie in de oorlog was gebeurd. Dat veranderde toen een stamboomonderzoeker hem jaren geleden benaderde, omdat ze verwant bleken te zijn. Het leidde er onder meer toe dat hij zich inzette voor struikelstenen voor zijn grootouders, die aan het Gedempte

Zuiderdiep hadden gewoond.

Begrijpen wat zijn familieleden hebben moeten doormaken, daar begint Marcus niet aan. Dan wordt hij gek. „Sommige dingen kun je ook niet aanzien of aanhoren. Simpelweg omdat het je begrip te boven gaat.”

Marcus staat in de synagoge met een duidelijke boodschap: help antisemitisme de wereld uit.

Zelf heeft hij nooit iets meegeemaakt waarvan hij in zijn eigen woorden wakker heeft gelegen. Wel wil hij mensen bewust maken van woordkeuzes: „Ben jij Joods?’ of ‘Ben jij Jood?’ – dat klinkt al hard – of ‘Heb jij Joods bloed?’ of het allergerste: ‘heb jij Jodenbloed?’ Dat komt heel hard binnen. Dat is een associatie met wat de nazi’s zongen.”

Help antisemitisme de wereld uit.

‘Het feit is al zo zwaar dat het eigenlijk niet te tillen is’

„In een pessimistische bui voelt het alsof de geschiedenis zich herhaalt, en dat dit tijdperk van tachtig jaar vrijheid op zijn laatste benen loopt. Overal ter wereld zijn brandhaarden, ook in Nederland”, zegt René Grünewald, voorzitter van Stichting Folklingestraat Synagoge. „Ik bemerk openlijk antisemitisme, het annuleren van culturele uitingen met een Joodse thematiek, verenigingen en scholen die uit angst een bezoek aan Synagoge Groningen cancelen.”

Het antwoord daarop is volgens hem onderwijs. „Laten we ervoor zorgen dat we over twintig jaar een generatie hebben die kan vieren dat hun samenleving honderd jaar in vrijheid leeft. Dat vraagt niet alleen om reflectie en begrip. Het vraagt om lef.”

Daar wil Marcus zich bij aansluiten. „Het is fictie om te denken dat je het helemaal de wereld uit kunt helpen. Maar toch, ook al is het maar een druppel op de gloeiende plaat: als er maar genoeg druppels vallen, dan koelt die plaat vanzelf af.”

De meeste mensen deugen. Met die woorden eindigt hij zijn verhaal. „Ik ben blij dat mijn familie een aantal heeft ontmoet.”